



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jacobi Sadoleti Card. Et Episcopi Carpentoractensis Viri
Disertissimi, Opera quæ exstant omnia**

Sadoleto, Jacopo

[Francofurti], 1607

Epist I. Iac. SAdoletvs Episc. Carpent. Georgio Duci Saxoniae S.P.D.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69244](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69244)

se liberum ad nos cursum classem habere hostium non posse. Tuos conatus non cum habuisse exitum quem cuperemus, deo equidem vehementer. Sed hoc æquiore sero animo, quod fore prauideram. Tu modò saluum te nobis exhibeas, arquetuas: occasiones aliæ non decunt, non enim eundem statum diu possunt, quæ tantopere sunt commota. Nos hic fortuna tenui sustinemus tamen onus dignitatis, quoad possumus: rectam adhibemus voluntatem, reliqua Deo permittimus. Te amamus & colimus, ut debemus, amarique item abs te cupimus. Tu si quid fortè mihi per literas mandaueris, efficaciam, non frustra id fecisse intelligas. Episcopum Veronensem nostrum plurimum meis verbis saluere iubeas velim. Vale. Romæ, 4. Nulij, M. D. XXXVII.

IACOBI SADOLETI EPISCOPI
CARPENTORACTI EPISTOLARUM
LIB. XI. EP. I.

IAC. SADOLETVS EPISC. CARPENTORACTI
Georgio Duci Saxonie S. P. D.

MIRABERIS fortasse, Dux præstantissime, quid mihi ego nunc volens, literas ad te dederim: quæ nec tibi tibi familiaritate coniunctus, nec nomine quod pendè sim notus. Faterer mirandum hoc esse, aut lud magis mirum futurum fuisset, cum nihil ad allicienda maiorem virtute præstantius sit, si tua virtus insignis & spectanda, tuum excellens Christianæ pietatis studium, tua religio, non me & iam pridem in amorem tui impulisset, & nunc animum tuum meum, quando coram non possum, literis ut indicarem, desideret atque hortaretur. Non enim veritus sum, ne tibi ingratum officium hoc meum accideret: nec dubitavi, quin tu, quæ virtutibus reliquis excellis, etiam humanitatis, quæ ceterarum decus lumenque virtutum est, maximas partes feras. Hac spe te fretus, quod facere sepe cogitavi, ut & meum amorem tuum patefacerem, & tuum conciliarem mihi: id agere nunc aggredior, incensus cupiditate tecum in eundem sanctissimi illius nominis, quod Amicitiam appellamus: cuius inter nos auspex & confirmator Deus futurus sit, quando quidem ambo illi puro corde, & religione integra seruire cupimus. Et si in hac quidem commensatione amicitia nostra, tuam ego mihi duntaxat benevolentiam expeto: ea enim mihi maximi muneris loco futura est: tu me verò tibi non solum benevolentiam debere confiteor, sed etiam

nam etiam obseruantiam & pietatem. Cur autem in hunc vsque
 diem dilata sit mea hæc voluntatis erga te, & beneuolentiæ si-
 gnificatio, parere, quaeso, rationem à me repeti aliquando lon-
 gius quo & ipse tibi notior fiam, & tu intelligas melius qua men-
 ta ad scribendum nunc sim adductus. Ego cum apud Leonem
 Decimum Pontificem Maximum (quod te meminisse aliqua
 ex parte arbitror) honestissimum locum tenerem : atque illo
 tempore exorta essent noua hæc & turbulenta Lutheranorum
 dogmata: aliqua hinc quidem etiam culpa, sed tamen maiore te-
 meritate eorum, qui ab odiis hominum ad inimicitias Dei sunt
 progressi, vt qui essem Christo & Christianæ fidei vehementer
 addictus, sanctumque & inuolabile seruandum morem maiorum
 esse ducerem, maximo ex illis rebus afficiebar dolore: neque
 quicquam vnoquam vidi mea in vita tristius, quam illud factum
 esse inter nos dissidium, quo non religionis solum veritas atque
 concordia, sed salus tota Christiani nominis in discrimen vo-
 cabatur. Augerat dolorem meum, quod multa quoque ab hac
 parte fieri videbam parum accommodata temporibus illis. Nam
 neque ea, quæ huic malo apta poterant afferrî remedia, nulla
 allebantur: nec vox audiebatur bene mouentium & suaden-
 tium: vt quæ mansuetudine, & à quibusdam rebus abstinentia
 temperantiaque poterant vulnera sanari, ea ne ferro & asperio-
 ribus quasi medicamentis inrudescere cogerentur. Exces-
 sit è vita Leo, breuique interiecto Adriani tempore, successit
 Clemens vir natura bonus, idemque colens recti atque honesti,
 si perpetuo constare sibi ipse, & in consiliis suis manere potuisset.
 Hoc ego Pontifice speravi modum repertum iri pacandis dissen-
 sionibus. Nam & ipse hoc maxime agebat, volebatque: & ego affi-
 dus horrori illi aderam. Tunc agi ceptum est de conuocandis
 Episcopis ex omni regione orbis terrarum, quorum & doctrina
 emulceret & integritas, vt eorum quasi opera atque consilio, sa-
 cerdotum mores, qui vehementer videbantur esse labefacti, in
 veterem statum redintegrarentur. Tunc cepta iaci fundamen-
 ta laudius colendæ & seruandæ religionis, sacerdotiique ex for-
 midibus & maculis extrahendi. Res denique procedere ceperat:
 cum bonus, & mitis & religiosus Pontifex, verum idem in suis
 consiliis retinendis aliquantulum imbecillior, quorundam at-
 tificis, qui nimio plus apud eum, quam Principi honestum sit,
 portrahere: in bella & Principum inimicitias descendere, &
 à sanctis suis cogitationibus desciscere est coactus. Hic ego
 spe cepta, posse amplius per me Reipublice consuli: priuatum
 autem meum commodum, neque in honore, neque in fortuna ad-
 modum quærens, potiusque eligens, & Deo, & mihi, & peculiari-
 bus populis meis satisfacere, trans alpeis me meam ad Ecce-
 siam

fiam Carpentoracte contuli, adiutus tum etiam singulari De-
 nuncio, quod viginti diebus ipsis ante Roma sum egressus, quod
 clades illa horribilis ac direptio huic vrbis incidere. Jam quod
 admodum in Ecclesia mea per decem annos manserim, quod
 do populos mihi creditos gubernarim, si non religione et
 plôque præstabili, at animo pio & beneuolo certe, quanto
 optimis atque honestissimis cum Philosophia tum sacrarum
 rerarum studiis fuerim deditus, nil me commemorare nunc
 net, cum nec tua interfit ista intelligere. Illud commemoratio
 quod huic temporis magis est appositum: me, cum animo cele-
 maro constitutum haberem, nunquam amplius abire ex civitate
 in quibus essem Deo quasi consecratus, nec stationem illam
 inquirere, in qua me volens ipse libensque collocalem: concilio
 rament concilii nomine, & binis huius sapientissimi & opti-
 Pontificis literis ad Urbem me euocantibus, per causam que
 rat ascripta, vt tractarentur ante & deliberarentur ea, que
 in Concilio agi expediret: & vt morum ecclesiasticorum honesti-
 ti ac decori consuleretur, Romam reuertisse, merentem quibus
 & inuitum, si spectentur cetera hoc vno me consolantem, que
 tanta causa Dei omnipotentis pro mea parte non adesse, aliam
 mihi ab officio & pietate Christiana esse videbatur. Veni-
 & imperio parui, atque tibi paucis illis diebus cum essent con-
 augendo numero S.R.E. Cardinalium facta, ego quoque in
 & nil tale cogitans, iudicio tacito Pontificis Max. in amplissimo
 ordinem cooptatus sum. Habes seriem & rationem rerum me-
 ram gestarum. Nunc ad ea que principio mihi fuerunt propo-
 ra reuertar. Ego Georgi clarissime & optime, cum semper tuum
 nomen, tua que fidei Catholicæ propugnatio, iam inde ab infantis
 temporum & dissensionum illarum omnibus in ore & in festi-
 nibus esset, celebrarenturque aures quotidie mea tuorum discipu-
 rum, factorum, consiliorumque ad vnitatem concordiamque
 Etantium nuntius & fama: cumque & splendorem nobilitatem
 intuerer, & reliqua in te cognoscerem nobilitati paria: illam
 tem constantiam, & virtutem, & magnitudinem animi cui
 in primis semper essem admiratus, quod in tantis Germaniarum
 tibus, tantis defectionibus eorum qui excursum & licentiam
 cupiditatibus querentes, sobrium illum & abstinentem most-
 iorum aspernabantur passim & reiciebant, quorum etiam
 nulli honoribus tibi & propinquitate erant coniuncti: vt
 perpetuo in optima ratione constans, & in sanctis consiliis
 tissimus extitisses: tantum iam tunc erga te amoris obseruatio-
 que suscepti, nihil vt vehementius cuperem, quam aliquo tibi
 eto meo posse, aut dicto, incredibile animi mei studium declarare.
 re. Fecit autem discessus meus, & longum absentia nostræ
 uilla

ullum, ut minus adhuc id agere, moremque in eo mihi ipsi gere-
 te potuerim. Nunc autem non modo retractus in hanc Urbem,
 quam sponte prius reliqueram, verum etiam in eo honore hoc
 munereque affixus cum manendum mihi posthac in hac senatoria
 qua vigilata esse intelligam, tempestivum duxi, scribere ad te:
 mea, ipsum totum tradere tibi, atque dedere. Itaque omni studio a-
 nima meae te rogo, si amor, si officium, si observantia erga te mea,
 si par atque idem in utroque nostrum sensus, & religionis tuenda
 sancta conspiratio, si denique amicissimi & benevolentissimi ho-
 minis voluntas, in tua illa nobilissima mente, omnibus ornata, &
 virtutis & humanitatis laudibus, locum reperire sibi aliquem ad
 amicum tuum mihi conciliandum potest: Primum, ut me in ami-
 citiam tuam recipias. Deinde, quoniam nihil mihi magis est pro-
 positum, quam fidem meam & operam Deo omnipotenti dica-
 re, consilium etiam tuis, & monitionibus iuues: mihique significes,
 quid tibi per me agi suscipiue posse, ad subueniendum his affli-
 ctis rebus, & perturbatis temporibus videatur. Polliceor enim ti-
 bi, si ad me interdum scribere, & tui consilii prudentiam mecum
 communicare volueris, me effecturum, ut appareat nullius vn-
 quam hominis auctoritatem apud quemquam plus valuisse, quam
 apud me tuam. Quod hoc fidentius tibi promitto, quod cum ha-
 bebimus summum Pontificem nil aliud cogitantem dies & no-
 ctes, quam quo pacto ista, quae dissidiis & alienationibus animo-
 rum distracta sunt, in unum rursus quasi corpus coalescant: eun-
 demque consilio & sapientia singulari: hoc tanto munere Dei im-
 mortalis, ad commune bonum, Christiani nominis, omnibus vti
 nobis licebit. Extremum illud est: quod fidelis benevolentiae est
 proprium, ut omnia mea tibi officia ac studia, omnemque quantu-
 la ea cumque est in me, auctoritatem deferam atque polliceor. Pro-
 inde scito, nullo me abs te maiore affici beneficio posse, quam si
 occasionem mihi dederis in tuis & tuorum commodis atque ho-
 noribus operam, curam, laboremque omnem meum in hac urbe
 & curae ponendi atque impendendi, si quid scilicet acciderit, in
 quo amici tibi hominis diligentia requiratur. Etsi enim qui ma-
 ioribus opibus, amplioreque gratia tibi affuturi sint, multos habi-
 turus es: tamen qui pari amore ac studio id agat, habebis profes-
 sus neminem, sicut tamen eadem probitas tua praestans & admi-
 rabilis, meumque perpetua de tuis maximis virtutibus iudicium,
 rogarum & postulat. Vale Romae, 14. Cal. Iulij, M.D. XXXVII.

II.

IAC. SADOLETVS CARD. GEORGIO
 Duci Saxoniae, S.P.D.

Quod